
ZBIÓR
ARTYKUŁÓW NAUKOWYCH

Economy. Zarządzanie.
EAST EUROPEAN CONFERENCE

Poznan (PL)

29.11.2016 - 30.11.2016

U.D.C. 330+339.138+658+657+336.71+339+082

B.B.C. 94

Z 40

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Zbiór artykułów naukowych.

Z 40 Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej " Economy. Zarządzanie. East European Conference" (29.11.2016 - 30.11.2016) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. - 48 str.
ISBN: 978-83-65608-24-6

Wszelkie prawa zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do materiałów konferencji należą do ich autorów. Pisownia oryginalna jest zachowana. Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour». Obowiązkowym jest odniesienie do zbioru.

nakład: 50 egz.

"Diamond trading tour" © Warszawa 2016

ISBN: 978-83-65608-24-6

WSPÓŁORGANIZATORZY:

Virtual Training Centre "Pedagog of the 21st Century"
Global Management Journal

KOMITET ORGANIZACYJNY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;

A. Murza, (Zastępca Przewodniczącego), MBA, Ukraina;

A. Горюхов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S.Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPu im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

M. Stych, dr, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;

A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus;

J. Turlukowski, dr, Uniwersytet Warszawski, Polska.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;

С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

Z. Čekerevac, Dr., full professor, "Union - Nikola Tesla" University Belgrade, Serbia;

Р.Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

J. Rotko, dr. hab, profesor, Instytut Nauk Prawnych PAN, Polska;

T. Szulc, dr. hab, profesor, Uniwersytet Łódzki, Polska;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы.

SPIS /СОДЕРЖАНИЕ

1. Зоїдзе Д. Р.....	6
РЕІНЖИНИРИНГ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИ-КРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	
2. Мельянова Л.В., Гольопа О.М.	9
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ	
3. Ринейська Л.С.	11
РОЛЬ МІГРАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ У РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	
4. Огліх В. В., Недобуга М.В.	13
ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ТРАНЗИТИВНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ: ОЦІНКА ТА ТЕНДЕНЦІЇ	
5. Kavadze M. I.	19
INCREASE THE ECONOMY COMPETITIVENESS OF THE STRATEGIC DIRECTIONS OF GEORGIA	
6. Борт Н. К., Борщ М. В.	22
КЛАСТЕРНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН НА ОСНОВІ ІНДЕКСА КОРУПЦІЇ. ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ УКРАЇНИ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ	
7. Вечтомова І.І.	25
ОЦІНКА ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОЛІЙНО-ЖИРОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ	
8. Шмуляй А.М., Стеченко К.І.	28
СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ	
9. Klishina Yu.E., Uglitskikh O.N.	31
DEVELOPMENT PROSPECTS OF LIFE INSURANCE PROGRAMS	

10. Волянська-Савчук Л. В., Шокалюк К. Д. 34
ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ МОЛОДІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ІС-
НУЮЧОЇ СИСТЕМИ
11. Волянська-Савчук Л. В., Монич Ю. О. 37
КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА: СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ ТА ФУНКЦІЇ
12. Okulicz-Kozaryn W., Psiuk Z., Sitek M. 40
ОЦЕНКА РАБОТЫ ОРГАНОВ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ
ПОЛЬШИ КАК ИСТОЧНИКА ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА

SEKCJA 11. Zarządzania. Marketing. (Менеджмент. Маркетинг)

ПОД-СЕКЦИЯ 1. АНТИКРИЗИСНОЕ УПРАВЛЕНИЕ

Зоїдзе Д. Р.

кандидат економічних наук, доцент
Національний фармацевтичний університет,
м. Харків

**РЕІНЖИНІРИНГ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ
ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ
НА ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

Розглянуто науковий підхід щодо проведення реінжинірингу фармацевтичного бізнесу. Рекомендовано в якості інструментів перебудови фармацевтичного підприємства використовувати внутрішній та зовнішній аутсорсинг.

Ключові слова: реінжиніринг бізнес-процесів, аутсорсинг, загальний центр обслуговування.

A scientific approach to carrying out the reengineering of the pharmaceutical business has been considered. It is recommended to use the domestic and foreign outsourcing as a tool for the restructuring of pharmaceutical enterprise.

Keywords: reengineering of business processes, outsourcing, joint service center.

Дуже часто значна кількість ресурсів підприємства витрачається на забезпечення взаємодії внутрішніх бюрократичних ланок, що істотно знижує віддачу від стратегічно важливих видів його діяльності. Для того, щоб виявити і усунути це внутрисистемне порушення підприємству необхідно провести реінжиніринг бізнес-процесів. Він передбачає перетворення діяльності організації шляхом формування нових більш ефективних бізнес-процесів. Проведення реінжинірингу здійснюється за допомогою сучасних інструментів управління бізнес-діяльністю, а саме – аутсорсингу і бенчмаркінгу [1].

В ході аутсорсингу проводиться передача окремих бізнес-процесів сторонній фірмі, яка в змозі виконати їх з меншими витратами або забезпечити отримання більшої доданої вартості. Процедура бенчмаркінгу полягає в передачі досвіду і знань між схожими бізнес-процесами і впровадженні існуючих бізнес-моделей в нові сфери.

Стосовно підприємства фармацевтичної галузі можна говорити про наступні етапи реінжинірингу бізнес-процесів [2, с. 211; 3] (рис. 1).

Перший етап процесу реінжинірингу повинен включати обстеження фармацевтичного підприємства і розробку його майбутнього образу (моделювання існуючих бізнес-процесів). Обстеження фармацевтичного підприємства відбувається з метою встановлення відповідності конкретного бізнес-процесу його зразку і (або) опису. Під зразком розуміється будь-яка модель бізнес-процесу, мета створення якої – проілюструвати, до чого повинний прагнути реальний бізнес-процес і які ознаки його характеризують. Таким чином, в цьому випадку завдання ідентифікації зводиться до

Рисунок 1 – Алгоритм реінжинірингу бізнес-процесів на фармацевтичному підприємстві того, щоб встановити, чи відповідає реальний бізнес-процес своїй моделі.

На другому етапі процесу реінжинірингу відбувається моделювання бізнес-процесів, які існують на підприємстві, проводиться перевірка адекватності існуючих моделей бізнес-процесів; аналіз виявлених проблем бізнес-процесів; розробка рекомендацій (пропозицій) з оптимізації існуючих бізнес-процесів.

Третій етап реінжинірингу фармацевтичного підприємства полягає в перепроєктуванні існуючої моделі бізнес-процесів. На цьому етапі відбувається детальний аналіз причин низької ефективності існуючих бізнес-процесів, здійснюється пошук рішень реінжинірингу бізнес-процесів, вибір пріоритетних напрямів (час виконання, необхідні ресурси) реінжинірингу бізнес-процесів. Вирішити ці завдання можна різними шляхами.

Так, якщо на підприємстві достатньо ресурсів, то деякі дослідники радять створити з підрозділів компанії окрему бізнес-структуру – Загальний центр обслуговування (ЗЦО) [3], або так званий «внутрішній аутсорсинг», який вирішує задачу підтримки основних бізнес-процесів і функцій. Це дозволить зосередити бізнес-функції, що дублюються, в одній залежній бізнес-одиночці. Інший підхід до реінжинірингу бізнес-процесів передбачає звернення за послугами до зовнішнього аутсорсера.

На четвертому етапі реінжинірингу фармацевтичного бізнесу відбувається поступове впровадження нових бізнес-процесів, а також коректування розроблених моделей бізнес-процесів і відповідної документації.

Сьогодні модель ведення бізнесу із залученням ЗЦО досить популярна в

світовій практиці. Як свідчить статистика, найбільшою популярністю користуються центри бухгалтерського обліку. В Україні розвиток подібного інноваційного шляху управління бізнесом гальмується в основному економічною кризою.

Між тим, на вітчизняному фармринку значного поширення отримав зовнішній аутсорсинг двох типів: повного і неповного циклу [4]. Фармацевтичні підприємства звертаються в аутсорсингові компанії неповного циклу з метою оренди зовнішньої служби, фармацевтичного персоналу, проведення акцій, мерчандайзингу та інших промозаходів.

Деякі вітчизняні компанії самі стали аутсорсерами повного циклу і надають іноземним виробникам фармацевтичної і косметичної продукції повний спектр послуг з просування продуктів на фармацевтичному ринку України – починаючи від логістики, реєстрації і закінчуючи маркетинговим просуванням, в тому числі консалтинговими послугами.

Таким чином, реінжиніринг бізнес-процесів стає необхідною складовою антикризового менеджменту на фармацевтичному підприємстві, що обумовлено як внутрішніми потребами підприємства, так і тенденціями розвитку світової економіки в цілому.

Література

1. Болдырев В. Н. Антикризисные подходы к реструктуризации системы бизнес-деятельности предприятий / В. Н. Болдырев, С. В. Овсянников [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.lerc.ru/?part=bulletin&art=32&page=4> (дата звернення: 23.11.2016)
2. Зоїдзе Д. Р. Основні напрямки антикризового управління на підприємствах фармацевтичної галузі / Д. Р. Зоїдзе // Бізнес Інформ. – 2016. – №5. – С. 207-213.
3. Бурма К. С. Этапы реинжиниринга бизнес-процессов на предприятии фармацевтической отрасли / К. С. Бурма // ТДР. – 2009. – №11 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/etapy-reinzhiniringa-biznes-protsessov-na-predpriyatii-farmatsevticheskoy-otrasli> (дата звернення: 23.11.2016).
4. Сергиенко О. Фармацевтический аутсорсинг по-украински / О. Сергиенко // Аптека. – 2013. – № 882 (11) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.apteka.ua/article/215277> (дата звернення: 23.11.2016).

СЕКЦІЯ 25. ЕКОНОМІКА/ (ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ).
ПОДСЕКЦИЯ 1. Бухгалтерский учет и аудит.

Мельянова Л.В.

к.е.н., доцент

Гольопа О.М.

бакалавр

Національний університет біоресурсів
та природокористування України

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АУДИТУ
РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Ключеві слова: облік, аудит, оплата праці, методика, організація

Keywords: account, audit, remuneration of labour, methodology, organization

За визначенням поняття аудиту розглядається як перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам.

Проте в більш широкому сенсі аудит можна розглядати як процес, під час якого компетентна, незалежна особа збирає й оцінює свідчення про кількісну інформацію, яка стосується конкретного економічного суб'єкта, з метою встановлення і відображення у Звіті ступеня відповідності цієї кількісної інформації встановленим критеріям.

Загалом сутність аудиту полягає у перевірці бухгалтерської звітності, обліку, первинних бухгалтерських документів та іншої інформації, що стосується фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах і відповідність вимогам законів України та національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку або іншим правилам згідно з вимогами її користувачів.

За характером виконуваної аудиторської роботи аудит можна розглядати за трьома типами: операційний аудит, що проводиться як перевірка будь-яких процедур і методів підприємства з метою оцінки їх ефективності; аудит на дотримання нормативних вимог, що проводиться з метою визначення дотримання підприємством процедур і правил, установлених для нього; аудит фінансової звітності, що проводиться з метою визначення дотримання підприємством спеціально встановлених критеріїв під час складання фінансової звітності.

За організаційно-процесуальними ознаками аудит можна розглядати як регламентований, договірний, внутрішній, багатопредметний і комплексний, а за функціями як запобіжний, предметний, ретроспективний і стратегічний.

Розрізняють також аудит зовнішній і внутрішній. Внутрішній аудит визначають як незалежну діяльність в товаристві з перевірки й оцінки роботи цього товариства в його інтересах. Внутрішні аудитори вивчають господарські операції з метою надання рекомендацій щодо економічного й ефективного використання ресурсів, досягнення найкращого кінцевого результату і вироблення політики підприємства.

Для проведення аудиту діяльності підприємства аудитором розробляється і документально оформлюється загальний план аудиту. Під час розроблення цього плану аудитор здійснює аналіз багатьох питань, що дають йому змогу розуміти напрямки та обсяги діяльності підприємства: головних факторів, які мають вплив на діяльність товариства; найважливіших характеристик підприємницької діяльності товариства, його організаційної структури, процесу виробництва, надання послуг, фінансового стану, а також порядку його звітування, включаючи зміни, які, можливо, мали місце після попереднього аудиту; розподілу обов'язків між керівним складом; організації обліку і системи внутрішнього контролю; вивчення ризиків і суттєвості помилок; вплив інформаційних технологій на процес аудиту та інше.

Далі аудитор розробляє і документально оформляє аудиторську програму в якій вказує види аудиту, зміст і час проведення запланованих аудиторських процедур що повинні збігатися з загальним планом проведення аудиту.

В аудиторській програмі зазначають перелік об'єктів аудиту за його напрямками, а також визначається час, який необхідно витратити на кожен напрямок.

Крім того, у програмі оцінюється рівень ризику контролю та ризику аудиту, визначається термін проведення аудиторських тестів і незалежних процедур, координується робота всіх працівників, які беруть участь в аудиті, упорядковуються аудиторські процедури, встановлюються методи їх виконання, уточнюються і деталізуються масштаб роботи, яку необхідно виконати.

Записи і висновки аудитора за кожним розділом програми фіксуються в робочій документації що є фактичним матеріалом для підготовки й обґрунтування аудиторського звіту.

Організація та методика аудиту розрахунків з оплати праці має великий вплив на якість аудиторської перевірки в цілому, оскільки оплата праці є статтею витрат, яка відіграє важливу роль у формуванні собівартості продукції (послуг), тому аудитори підходять до її перевірки з особливою увагою та зосередженістю.

Таким чином, аудит обліку розрахунків з оплати займає об'ємну частину аудиторської перевірки підприємства, що висуває чіткі вимоги до організації та методики його проведення шляхом визначення мети, завдань, об'єктів, джерел та аудиторських процедур з відображенням їх у плані та програмі аудиту розрахунків з оплати праці.

Ринейська Л.С.

к.е.н., доцент

кафедри міжнародної економіки

та маркетингу

Полтавського національного технічного університету

імені Юрія Кондратюка

РОЛЬ МІГРАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ У РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Ключові слова: інноваційний розвиток економіки, глобальна економіка, міграція інтелектуального капіталу

Key words: innovative development of economy, global economy, migration of intellectual capital

Глобальні тенденції розвитку сучасної економіки сприяють її транснаціоналізації, що виявляється зокрема у активному переміщенні капіталу із одних країн до інших. При цьому мається на увазі не тільки фінансовий, але й інтелектуальний капітал. Зважаючи на те, що міжнародна міграція кваліфікованих працівників, зокрема винахідників, та їх вплив на економіку є досить важливою, але недостатньо вивченою проблемою, її дослідження має велике наукове і практичне значення.

Вираз «витік умів» (brain drain) з'явився на початку 1950-х років. Так у Великій Британії називали процес масового переїзду англійських вчених у США. З того часу розміри глобальної міграції кваліфікованих фахівців неймовірно зросли. Дослідники винайшли більш нейтральні терміни «обмін умів» (brain txchange) або «мобільність умів» (brain mobility), підкреслюючи, що у цього процесу є не тільки мінуси, але й плюси [1].

Необхідно підкреслити, що дві третини національного багатства сучасної економіки припадає на людський капітал, який формується у вищій освіті. Фахівці з вищою освітою виробляють 56% ВВП. Людський капітал включає знання, досвід, інтуїцію, культуру і можливості індивідуумів реалізувати не тільки особисті, але й національні завдання і цілі [2, с. 66].

Роль і значення людського капіталу в інноваційному розвитку держави можна проілюструвати на прикладі діяльності китайського вченого Цзянь Сюесеня, якого вважають батьком китайської космічної програми. Внаслідок реалізації цієї програми Китай став третьою після СРСР та США країною світу, яка відправила людину у космос. У 1936 р. Цзянь Сюесень виїхав до США, де вивчав аеродинаміку у Массачусетському, а потім Каліфорнійському технологічних інститутах. Після Другої світової війни він був у складі наукової ради при ВПС США і вже тоді мав репутацію генія. У 1949 р. він запропонував концепцію шаттла – космічного літака. Але у 1955 р. через політичні переслідування Цзянь Сюесень позбувся громадянства США і був змушений повернутися на батьківщину. У Китаї він з нуля сформував ракетно-космічну

промисловість. Його роботи стали основою для побудови пілотованого космічного корабля [1].

Результати дослідження Л. Лоувелл, А. Фіндліта та Е. Стюарт «Витік умів» свідчать, що майже кожен 10-й власник диплома про вищу світу народжений у країнах, що розвиваються, при цьому 30-50% народжених там учених та інженерів нині живуть і працюють у багатих державах світу, таких як Німеччина, Швейцарія, Велика Британія, Франція, Іспанія. Але світовим лідером серед країн, що приймають винахідників, є США (74,87% таких мігрантів). Основними постачальниками мігрантів у США є Китай та Індія. Але у той же час аналіз Інституту досліджень суспільної політики показав, що «витік умів» призводить і до позитивних наслідків: частина умів повертається на батьківщину, привозячи з собою знання, вміння та досвід. Наприклад, половину високотехнологічних компаній Тайваню заснували тайванці, які повернулися із США. Значну частину найбільш великих Інтернет-компаній у Китаї заснували етнічні китайці, які отримали освіту у США. А бурхливе зростання інформаційних технологій в Індії у 1990-ті роки було обумовлене поверненням на батьківщину фахівців, які також повернулися зі США. З 20 найбільших софтверних компаній Індії десять утворені «американськими індусами». В результаті повернення «умів» на батьківщину сприяло тому, що індійські ІТ-компанії нині забезпечують 7,5% ВВП Індії і створення понад 2 млн. робочих місць. В останні роки виник навіть новий термін – «наукова діаспора». Багато держав світу (у тому числі ПАР, Індія, Китай, Швейцарія, країни Латинської Америки) намагаються використовувати знання, досвід і зв'язки своїх «умів», що опинилися за кордоном [2, с. 70, 76-77].

Отже, світова практика свідчить про активізацію міграції інтелектуального капіталу і її значний вплив на розвиток глобальної економіки. Україна також має великий науковий потенціал. Про це свідчить хоча б той факт, що за статистичними даними у 2013 р. серед іноземних заявників з 15 країн з найбільшою кількістю заявок і отриманих патентів на корисні моделі лідирувала Україна [3]. Необхідність використання цього потенціалу для розвитку національної економіки та організації економічної безпеки потребують створення урядом України необхідних умов для навчання талановитої вітчизняної молоді, для самореалізації науковців та винахідників у своїй батьківщині, достатнього фінансування фундаментальних наукових досліджень, формування української «наукової діаспори» та підтримання з нею активних зв'язків.

Список використаної літератури

1. Руснак Ю. Утечка мозгов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academia.edu/3641779>
2. Андрощук Г.О. Міграція інтелектуального капіталу: вплив на економіку та інноваційний розвиток / Г.О. Андрощук, С.А. Давимука // Регіональна економіка. – 2015. – № 2. – С. 65 – 81.
3. Израиль лидирует по скорости патентования [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.copyright.ru/ru/news/business/2014/7/29/WIPO_patent/

Огліх В. В.

к. ф.-м. н., доцент кафедри
економічної кібернетикиДніпропетровський національний університет
ім. Олеса Гончара

Недобуга М.В.

студент 6-го курсу

кафедри економічної кібернетики

Дніпропетровський національний університет
ім. Олеса Гончара

ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ТРАНЗИТИВНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ: ОЦІНКА ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Анотація.

Статтю присвячено проблемі моделювання інфляційних процесів в економіці України за допомогою економіко-математичних методів. Здійснено розрахунки за реальними даними Держкомстату та проаналізовано отримані результати.

Ключові слова: інфляція, ВВП, моделювання, модель, економіка.

Annotation.

The article is devoted to the modeling of inflation in the economy of Ukraine through economic-mathematical methods. Done calculations on real data and the State Statistics Committee analyzed the results.

Keywords: inflation, GDP, simulation, model, economy

Актуальність проблеми.

Почавши трансформацію планових економічних відносин у ринкові та не довівши їх до кінця, не сформувавши дійсно ринкові правила взаємодії, як у економіці так і в суспільстві ми не просто застрягли на шляху перетворень. Нажаль Україна зробила важкий крок у напрямку стагнації економіки, і в нас вже не має запасу часу, щоб і надалі розхитувати ситуацію і перебувати у стані невизначеності. Маємо зрозуміти, що ситуація на сході країни, окупація Криму не мають служити виправданням для ганебного стану нашої економіки, вони мають дати поштовх паралізованій державі до корінного реформування, без постійних обернень на радянське минуле. Результати аналізу ситуації в країні доводять, що нереформованість всієї економічної системи веде до збереження ситуації в рамках якої приватна власність розвивається не за рахунок конкуренції, а завдяки викривленому розумінню державно-приватного співробітництва пов'язаного з непрозорими цінами, тарифами, тендерами, діями національного банківського регулятора в частині інфляційної політики та банківської системи тощо. Наслідком таких дій є інфляція, скорочення кредитування, ухід економіки у тінь, подальша деіндустріалізації, безробіття, відтік працездатних та кваліфікованих кадрів за кордон. Постійні принизливі займи на тлі зовнішнього керування спрямованого на своєчасне повернення коштів, а не на розвиток економіки. Останніми роками фінансово-економічна ситуація в Україні стає все більш хиткою.

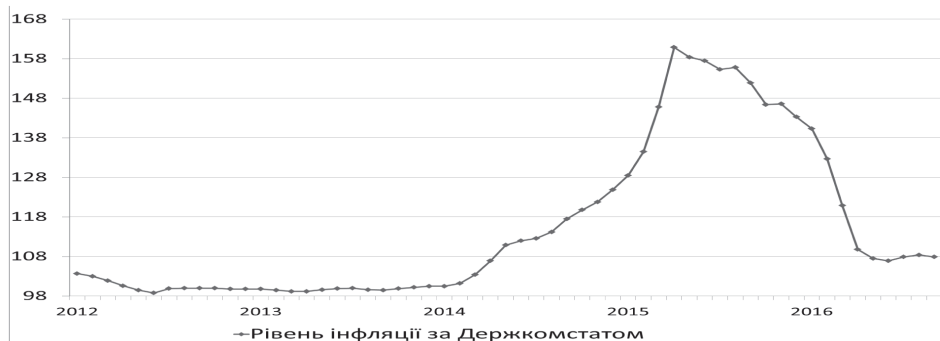

Рис. 1. Рівень інфляції в Україні за 2012-2016рр..

Катастрофічне зростання рівня інфляції (рис 1), збільшення внутрішнього і зовнішнього державного боргу, нестабільність валютного курсу, постійне зростання грошової маси, заборгованості держави з виплат заробітних плат населенню, постійне накопичення неплатежів, низька купівельна спроможність українців, нестабільність на сході країни. Складність полягає у тому, що частина населення вихована на радянських принципах, почала звикати до такого ганебного існування і не може слугувати складовою синергії.

Інфляція залишається одним із головних факторів, який спрямовує негативний вплив щодо економічного розвитку України. Саме тому все більше стають актуальними питання комплексного дослідження інфляційних процесів в економіці України із застосуванням економіко-математичних методів, що дають змогу оцінити як якісні так і кількісні аспекти цього явища.

Існує низка підходів дослідження інфляційних процесів та впливу інфляційних очікувань макроекономічних систем. На цю проблему звернули увагу відомі вітчизняні та зарубіжні вчені такі як: Р. Гордоном [2, с. 341], Є. Фелпсом [3, с. 254], М. Фрідменом тощо. Зокрема Дж.Тобін розглядав вплив інфляційних очікувань на рівень заробітної плати. Зазначимо, що на інфляцію великою мірою впливають очікування населення, яке вимагає зростання заробітної плати. А в тім, різкі зміни рівня інфляції викликані «інфляційною інерцією» [1, с. 129-134]

Зокрема у [6, с. 92-100] пропонується в межах кінетичної моделі інфляції, отримувати інтегральні криві з використанням обчислювальних схем типу Розенброка, бо рівняння є жорсткі. А в працях [7, 417–421; 8, 74-90], де моделювалась поведінка інфляційних процесів української економіки, вхідні параметри динамічної моделі описувались кубічними сплайн-функціями, що унеможлиблює побудову аналітичного наближеного розв'язку.

Тобто питання комплексного вивчення інфляції, яке б поєднувало аналіз інфляційних процесів як фінансово-економічного показника з одного боку та дослідження цього явища з системних позицій за допомогою адекватних економіко-математичних моделей з іншого, так і не знайшли до цього часу достатнього відображення в наукових роботах. Прикладне й методологічне значення зазначеної проблеми зумовило вибір теми, її цільовий напрямок і методи дослідження.

Мета дослідження. Мета роботи полягає в створенні підґрунтя розвитку

української економіки через пошук шляхів зменшення негативного впливу інфляції на соціально-економічний розвиток на засадах застосування економіко-математичних методів до аналізу та моделювання інфляційних процесів.

Основні результати дослідження

Вважатимемо, що аналіз інфляційних процесів може бути проведено через дослідження приросту валового внутрішнього продукту y . Модель має пов'язати між собою не лише ВВП, рівень споживання, інвестиції в виробництво, державні витрати, чистий експорт, масу грошей, а й деякі суб'єктивні фактори суспільного впливу, такі як: кредитний борг України перед МВФ, нестабільна ситуація на сході країни, коливання курсу валют [4, с. 220]. Аналіз динаміки змін на макrorівні економіки країни доцільно реалізувати шляхом дослідження приростів рівня цін p та ВВП, які описуються кортежами:

$$\frac{dp}{dt} = f_1(\bar{\omega}(t), C(t), I(t), G(t), X(t), P(t), Y(t), M(t)) \quad (1)$$

$$\frac{dy}{dt} = f_2(\bar{\omega}(t), W(t), P(t), Y(t), M(t)) \quad (2)$$

де $C(t)$ – рівень реального споживання;

$I(t)$ – інвестиції в виробництво;

$G(t)$ – державні витрати;

$X(t)$ – чистий експорт;

$P(t)$ – індекс цін;

$M(t)$ – маса грошей в обігу;

$Y(t)$ – ВВП

$W(t)$ – рівень сукупної заробітної плати;

$\bar{\omega}(t)$ – інфляційні очікування.

Для аналізу економіки України за основу було застосовано систему диференціальних рівнянь, яку побудовано на основі [1], а втім автори вважають, що доцільно врахувати реакцію населення на зміну заробітної плати, зростання інфляції, а функцію інфляційних очікувань $\bar{\omega}(t)$ потрібно розраховувати за допомогою поліноміальної регресії:

$$\begin{aligned} \frac{dp}{dt} &= -k_1 \left(p - \frac{(1+m)}{(\alpha(1+y) + \beta i + \gamma g + \phi x)(\bar{\omega} \mu + 1)} \right) \\ \frac{dy}{dt} &= -k_2 \left(y + 1 - \frac{1}{1 - \lambda \bar{\omega}} \left(\frac{md}{p+1} \right) \right) \end{aligned} \quad (3)$$

де μ – коефіцієнт, який відповідає за силу реакції споживача на зміну темпів росту ін

фляції;

λ – коефіцієнт, який відображає реакцію населення на зміну заробітної з очікуваним рівнем інфляції $\lambda < 1$.

$y = Y/Y_0 - 1$ – відносна зміна ВВП;

$p = P/P_0$ – нормований індекс цін;

$m(t)$ – безрозмірна функція емісії, $m(t) = \Delta M / M_0$

$i = I/I_0$;

$g = G/G_0$;

$x = X/X_0$, де I_0, G_0, X_0, P_0, M_0 – початкові значення змінних;

d – безрозмірний параметр еластичності віддачі по заробітній платі. По

оцінкам [1] d має схожу величину, що і коефіцієнт трудової віддачі в виробничих функціях: в розвинених країнах $d \approx 0,7$, для країн з перехідною економікою $d \approx 0,5$;

k_1, k_2 – обернені часові реакції системи на встановлену рівновагу по величині параметрів P і Y . У моделі будемо вважати ці коефіцієнти ендогенними величинами;

$\alpha, \beta, \gamma, \varphi$ – це відповідно відношення ВВП та його компонент (інвестицій, державних витрат і чистого експорту) до споживання в момент часу t_0 ;

$$\alpha = (1 - \frac{I_0 + G_0 + X_0}{Y_0})^{-1} \quad \beta = (1 - \frac{Y_0 - G_0 - X_0}{I_0})^{-1}$$

$$\gamma = (1 - \frac{Y_0 - I_0 - X_0}{G_0})^{-1} \quad \varphi = (1 - \frac{Y_0 - I_0 - G_0}{X_0})^{-1} \quad (4)$$

Таким чином аналіз динаміки інфляційних процесів в Україні пропонується звести до чисельного розв'язання системи диференціальних рівнянь, що у свою чергу потребувало визначення значень ендогенних змінних та вигляду функції $\bar{\omega}(t)$. За Y_0, I_0, G_0, X_0 було прийнято статистичні дані за 2015 року взяті в [5].

Рівняння функції інфляційних очікувань $\bar{\omega}(t)$ визначено на підставі аналізу індексу споживчих цін [5], зокрема для України за 2012-2016рр. воно мало вигляд (5):

$$\bar{\omega} = \frac{1}{P} \frac{dP}{dt} = \frac{0,0092t^3 - 0,1671t^2 + 0,8536t - 0,9407}{0,0023t^4 - 0,00557t^3 + 0,04268t^2 - 0,9407t + 113,87} \quad (5)$$

Згідно (4) ендогенні змінні $\alpha, \beta, \gamma, \varphi$ приймають такі значення $\alpha = 2,830, \beta = -1,210, \gamma = -0,734, \varphi = 0,114$

Виходячи з того, що

Так як

$$i = \frac{I}{I_0} = \frac{(1 + k_i)I_0}{I_0}, \quad g = \frac{G}{G_0} = \frac{(1 + k_g)G_0}{G_0}, \quad x = \frac{X}{X_0} = \frac{(1 + k_x)X_0}{X_0} \quad (6)$$

де k_i, k_g, k_x – коефіцієнти середньої зміни об'єму інвестицій, державних витрат і чистого експорту в наступному році по відношенню до минулого за останні 5 років. Отримаємо такі значення, $k_i = 0,299, k_g = 0,096, k_x = -0,39$,

$$i = 1,299, g = 1,096, x = 0,961.$$

Результати аналізу отриманих результатів дають всі підстави стверджувати, що запропонована в роботі модель достатньо достовірно описує тенденцію зміни інфляції (рис 2).

Порівняння значень двох кривих $p_1(t)$ і $p_2(t)$ (рис 2) свідчать, що за присутності інфляційних очікувань має місце «інфляційна інерція» в $p_2(t)$, так як завдяки їй ціни зростають і спадають швидше і більш різко.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Нагальна потреба реформування економіки України та забезпечення економічного зростання неможлива без розв'язання інфляційних проблем. Запропоновані розв'язки не мають копіювати підходи притаманні як сталим розвинутим економікам так і шляхи, які пройшли інші країни на шляху реформування. Необхідно врахо-

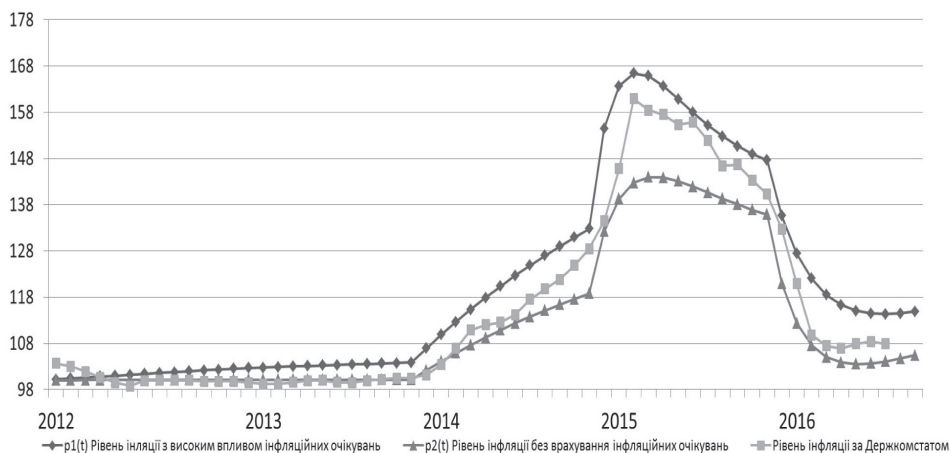

Рис. 2. Рівень інфляції в Україні за 2012-2016рр. за моделлю

вувати українські реалії, та особливості ментальні особливості поведінки. Політичні й економічні заходи спрямовані на активізацію діяльності підприємств, створення позитивного інвестиційного клімату створюють синергетичний ефект та забезпечать економічне зростання лише у разі приведення інфляційних процесів до правил економіки з потенціалом росту.

Було проведено теоретичний та методичний аналіз проблеми, розглянуто як саме впливають різні макроекономічні показники та інфляційні очікування стосовно рівня цін на рівень інфляції в Україні, проведено необхідні розрахунки з метою моделювання та короткострокового прогнозування рівня інфляції.

З урахуванням того, що Україна все більше стає залежною від коштів МВФ і складної ситуації на сході країни, то доречно в наступних дослідженнях врахувати вплив цих чинників на інфляційні очікування.

Література:

1. Накоряков В. Е. Кинетическая модель инфляции / Накоряков В. Е., Гасенко В.Г. // Экономика и математические методы. – 2004. – Т. 40. – № 1. – С. 129–134.
2. Robert J. G. Macroeconomics: International Version. / J. G. Robert– Pearson, 2012. – P. 672 p.
3. Phelps E. S. Phillips C., Expectations of Inflation and Optimal Employment over Time / E. S. Phelps. C. Phillips. – 1967. – Vol. 34, no. 3. – P. 254–281.
4. Мэнкью Н. Г. Макроэкономика Пер. с англ. / Н. Г. Менкью – М.: Изд-во МГУ, 1994. — 736 –С.-342-347
5. Державна служба статистики України [Електроний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Табачников Я. А. Кинетическая модель инфляции, учитывающая инфляционные ожидания / Я. А. Табачников // Прикладна статистика Актуарна та фінансова математика. –2008. – №1–2. – С.92-100.
7. Васильева А. Т. Про знаходження коефіцієнтів кінетичної моделі інфляції /

А. Т. Васильєва, В. С. Гостинець // Економічний вісник НТУУ “КПІ”. – К.: НТУУ “КПІ”, 2009. – №6 – С. 417–421

8. Коляда Ю. В. Фазові та параметричні портрети типових математичних моделей нелінійної економічної динаміки / Ю. В. Коляда // Моделювання та інформаційні системи в економіці: Зб. наук. Праць – М-во освіти і науки України, Д ВНЗ “Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана”; Відп. ред. В. К. Галіцин. – К.: КНЕУ, 2010. – Вип. 82 – С. 74-90

INCREASE THE ECONOMY COMPETITIVENESS OF THE STRATEGIC DIRECTIONS OF GEORGIA

Keywords: Competitiveness, Economy, Economic development, Economic Policy, Georgia, Georgian Government.

The achievement competitiveness of Georgia is important to develop the further economy. The severe economic, social and other types of problems, the solution is largely dependent on the economy today and especially tomorrow's skills on the effective use of limited resources and the advantages of using it to detect and ensure that Georgia may have.

Implementation of Georgian independent economic policy of positive experience unfortunately, has serious deficit [1].

The process of forming Georgian economy system began at 1994. Despite the fact that Georgia gained political independence at the end of 1991, Because of well-known tragic events (Civil war from the first year of restoring state independence, from the side of Russian federation, energetic and transport blockade, criminal boom, hyperinflation and atc.) the economic policy was on the second plan before finishing civil and patriotic war only after finishing war become possible to think about solving economic problems [2].

In Georgia post-communism transformation period were complicated. Often these problems were caused by inconsistent policies. As if Georgia had chosen the way of reforms, which brought success to most states of east Europe, but Georgia's economic reforms mostly were changing directions with changing heads of state, they were changing not only tactic also the ideology of reforms.

The ideology of reforms from the first years of reforms were recognized as "shock therapy" model. In that periods Georgia hadn't any macroeconomic instruments (not money-credit system and nor own budget system), but anyway country confronted to "shock therapy".

In 1992, Georgia has introduced a unified customs tariffs, import taxed at 2%, while exports of 8% interest rate. This mistake was improved in 1994. Since 2000, Georgia became a member of the World Trade Organization and had the chance to use their own advantages. But before 2003 Georgia didn't use preferences granted by WTO. In 2003 Georgia change the unified customs tariff system and decided to made implementation for some branches of the mechanisms of protectionist policies.

Georgia has one of the world most liberal and competitive trade regimes. In accordance with the changes in the legislation, from 1 September 2006 tariffs on import decreased from 16 tariff rates to 3 (0%, 5% and 12%). Tariffs on import were abolished on about 85 % of goods [3].

The main principles of the country's economic development strategy are the freedom of the private sector in condition of efficient and transparent government. This imply

to form economic system where private sectors are free in their decisions, the right of ownership are reserved and the main driving force of economic development are the private sector.

In socio-economy development strategy of Georgia in details are explained those priorities and problems, which solving are important for achievement in long-term, sustainable and inclusive increase of economy.

The government strategy in purpose to solve this problems and reach inclusive economic growth identifies a number of priority areas: The investment and business environment; Supporting of innovation and technology development; Supporting of export growth; Development of infrastructure and Maximum use of the transit potential; Labor market demand-oriented of workforce development; The improvement of the social security system; Provision of affordable and quality health care; Mobilize the investment resources and Development of financial intermediation.

Georgia strives to achieve the following forecast results in the near future:

Indicator	Current rate	Forecast rate
GDP per capita (GEL, nominal)	5811,7	13 000
Gini coefficient	0,41	0,35
Inflation (%)	-0,9	4.0
Unemployment (%)	15,0	<12
Taxes (% of GDP)	24	25
Exports (goods and services, % of GDP)	35	50
Current account deficit (% of GDP)	6.7	6
Public debt to GDP ratio (%)	34	<40

Georgia aspires to become social country of justice, of freedom and prosperity, where economy growth beneficiaries are all members of the community and each citizen's potential in process of development of the country are used as much as possible.

The budget process is the main instrument of strategy implementation, which are based on the government budget and on the basic data and directions of documents. Basic Data and Directions document (BDD) as well as strategy documents and action plans prepared by ministries, offices of state ministers and relevant agencies subordinated to the Government must correspond to the policy priorities defined in the present Strategy.

The Strategy will be implemented with the use of current or future policy documents of the Government of Georgia, including the State Budget, BDD, strategies and action plans prepared by Georgian ministries, offices of state ministers and relevant agencies subordinated to the Government of Georgia. It should be pointed out that the present Strategy does not include all the actions planned by the Government. It is focused on overcoming the main obstacles hindering inclusive economic growth.

Co-operation between government, the private sector and civil society will guarantee transparency and accountability, which is important for the Strategy's effective implementation. Administration of Government of Georgia will coordinate the activities envisaged under the Strategy and ensure adequate co-operation between the government and stakeholders.

Appropriate monitoring and evaluation mechanisms need to be created for the Strategy to be implemented, whilst taking into the consideration the fact that the State-

gy will always be subject to change in order to achieve the Strategy's goals and ensure its achievements are properly evaluated.

In Georgia, this methodology has previously been used on two occasions, leading to different conclusions. Research undertaken by the Government of Georgia in 2011 identified low human capital and underdeveloped road infrastructure as the binding constraints for economic growth. More recently, a study conducted by an independent think-tank in 2012 came to the conclusion that weak property rights are, as a matter of fact, the binding constraint for economic growth [4].

Liberalism is the ideological basis of the country's economic development, declares Georgia, but in spite of this facts government plays main role in regulation processes. This applies primarily to the increase of competitiveness.

Unfortunately, the Ministry does not have a strategy paper on how the government intends to increase competitiveness. What is in perspective of the country. But in near future there are planned to make changes is strategy directions.

References

1. Khaduri N., "Competitiveness of Georgia: Analysis and Perspectives", Policy and Management Consulting Group 2010., p.33.
2. Papava V., The post-communist political economy of capitalism and the economy, Tbilisi, 2002;
3. Papava V., Khaduri N., "Post-communist transition of Macroeconomics", Tbilisi, TSU, 2005.
4. Socio-economic development strategy of Georgia "Georgia 2020"

Борт Н. К., Борщ М. В.
Навчально-науковий інститут
бізнес-технологій «УАБС»

КЛАСТЕРНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН НА ОСНОВІ ІНДЕКСА КОРУПЦІЇ. ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ УКРАЇНИ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Ключові слова: кластерний аналіз, соціально-економічний розвиток, показники, світова економіка, класифікація, корупція, індекс.

Keywords: cluster analysis, socio-economic development, indicators, the world economy, classification, corruption, index.

Кластеризація допомагає групувати країни за подібними ознаками, що подані в дослідженнях. Даний вид аналізу зменшує складність визначення економічного стану та долі країни у світовій економіці, дозволяє емпірично визначити характерні ознаки для розвинутих країн і фактори, які впливають на розвиток держав. Кластеризація дає можливість визначити тотожність країн та досліджувати відносини між державами з різних кластерів.

Рівень економічного розвитку держави є важливим показником для визначення міжнародних економічних відносин. З рівня економічного розвитку можна прогнозувати які міграційні процеси будуть притаманні певній країні. За допомогою показника економічного розвитку можливо спланувати подальші відносини між державами. Рівень розвитку країн важливий для реалізації економічної інтеграції країн. Однією з важливих передумов розвитку інтеграційних процесів є те, що країни повинні бути приблизно на однаковому рівні економічного розвитку. Їх господарські механізми мають бути сумісними.

В останній час науковці досить велику увагу приділяють корумпованості. За даними досліджень. В роботі Habib and Zurawicki (2001)[7], роботі Zhao, Kim, and Du (2003)[8] та дослідженні Ghura (1998)[8] корупція є важливим дестабілізуючим фактором економічної сфери.

Тому в роботі було використані наступні показники: індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index), індекс розвитку людського потенціалу (Human Development Index), індекс демократії (The Democracy Index), ВВП (The Gross Domestic Product), показник інфляції (Inflation), індекс нестійкості держав (the Fragile States Index), індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom). Спираючись на дані значення було вирішено визначити рівень економічного розвитку 120 країн та проаналізувати зміни їх економічного стану (для цього були розглянуті показники за 2005, 2010 та 2015 роки). Групування країн по кластерам було зроблено за допомогою програмного забезпечення SAS (Statistical Analysis System).

За результатами дослідження у 2005 році країни були поділені на 5 кластерів, у 2010 році на 6 кластерів та на 3 кластери в 2015 році.

У 2010 році до кластеру № 1 з 2005 року перейшли Німеччина та Франція, Бразилія та Італією. Також до цього кластеру приєдналися Індія, Росія, Великобританія. З цього можна зробити висновок, Індія Росія та Бразилія за показниками поступово наближається до країн, що є економічно розвинутими.

При кластеризації у кожному році сформувався такий кластер, де представлені країни з усіма видами економічного розвитку. У 2005 році є кластері №1 та № 6 у 2010 році, але змінилась кількість країн, що увійшли в даний кластер. Кількість держав збільшилась з 39 до 44 країн. Кількість розвинутих країн зменшилась та зросла кількість країн, що розвиваються.

Кластер № 4 2005 року в 2010 році розбивається на кластери № 3 та № 2, але варто зазначити, що кластер № 3 містить більше країн з не розвинутою економікою, тому припускаємо, що країни які розвиваються та потрапили до цього кластеру мають економічний спад, це показують їх показники та сусідство з не розвинутими країнами.

Кластери №1 та № 5 у 2010 році містять високорозвинуті країни. В кластері № 1 з держав, що розвиваються є Росія, Індія, Бразилія. Зміна сусідства даних країн з нерозвинутих держав та держав, що розвиваються на економічно розвинуті країни: Франція, Німеччина, Великобританія, Італія. З цього можливо будувати прогноз з приводу їх подальшого перетворення на розвинуті країни.

Порівнюючи отримані групи за 2010 та 2015 роки, бачимо, що найбідніші країни світу в 2010 році, що розміщувались у 2-х різних кластерах через інфляційні процеси в країні зуміли їх подолати й у 2015 році дані країни утворюють окрему групу № 1 з середнім показником інфляції – 5 %. Винятком є Венесуела й Україна.

Розвинуті країни в 2015 році утворили один кластер до якого увійшли: Бразилія, Індія, Німеччина, Англія, США, Франція та інші. Італія, що в 2010 році знаходилась у кластері №1, розвинутих країн світу, потрапила до групи з середніми показником індексу корупції, показник Італії – 44. Бельгія та Гонконг увійшли до кластеру №3, а Сінгапур і Нідерланди перейшли до кластеру №2, який містить розвинуті країни світу. Росія, що раніше перебувала між країн-лідерів спустилась до групи бідних країн світу. Даний результат був отриманий через показник корумпованості, низький рівень демократії, економічної свободи, стрімким скороченням інвестицій й високим рівнем інфляції – 15, 53%.

Україна посідає середню ланку за результатами групування 2015 року. У порівнянні з 2010 роком економічні показники країни погіршилися. Рівень інфляції зріс у 5 разів.

ВВП (current US\$) України скоротилось та за даними World Bank становив 90,61 млрд доларів. Для порівняння, середній показник для розвинутих держав складає 3400 млрд доларів. Найбільший показник має США – 17 419 000 млн доларів за 2015 рік.

Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom) України залишився майже не змінним і у 2015 році становив 46,9. Для країн-лідерів притаманний середній показник на рівні більше 73, тому Україні потрібно працювати над зростанням даного індексу. Показник економічної свободи порівнює обмеження та перепони на шляху суб'єктів, які займаються економічною діяльністю. За даним рейтингом Україну відносять до економічно невірних деспотичних держав. Україна є не привабливою для інвестування.

Протягом 2015 року до української економіки надійшло 3,76 млрд доларів США прямих іноземних інвестицій. Розмір прямих іноземних інвестицій у вигляді акціонерного капіталу на кінець 2014 року склав 45,92 млрд доларів, менше на 19,5% у порівнянні з показником на початок року.

За індексом розвитку людського потенціалу (ІРЛП) Україна в 2015 році посіла 81 місце (0,75), що на 2 позиції вище ніж у 2014 році. Для розвинутих країн даний показник характерний на рівні 0,87. Тому Україну відносить до країн другої групи з високим ІРЛП (0,71-0,75).

Аналізуючи велику кількість країн протягом 10 років за соціально-економічними показниками можна зробити висновок, що в країнах відбувається економічний прогрес, і це може проходити, незважаючи на відсутність зміни або навіть негативний рух з точки зору індексу сприйняття корупції. Це говорить про те що корупція відіграє певну роль у формуванні економіки, але це лише один з багатьох факторів, що впливає на країну. Дійсно, країни, які можуть відрізнятися по відношенню до корупції все ще можуть бути достатньо близькі один до одного, щоб сформувати частину того ж самого кластера.

Результати цього дослідження свідчать про роль корупції в суспільствах. Важливо вивчити взаємозв'язок між корупцією та іншими змінними (наприклад, тривалість життя) більш детально. Майбутні дослідження можуть теоретично вказати повнішу картину відносин, які можуть бути використані для перевірки і уточнення теорії про економічний розвиток країн, а також забезпечити стратегічний інструмент для фірм з точки зору вибору країни і розробки стратегій, щоб впоратися з різними середовищами.

Література:

1. The World Bank: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.worldbank.org>
2. Transparency international: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.transparency.org>
3. KOF Globalization Index: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://globalization.kof.ethz.ch>
4. Index of economic freedom: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/explore?view=by-region-country-year>
5. Ніколенко Ю.В. Політична економія: [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://uchebnikonline.com/politekonomia/politichna_ekonomiya__nikolenko_yuv/politichna_ekonomiya_-_nikolenko_yuv.htm
6. Habib, Mohsin and Leon Zurawicki (2001), 'Country-Level Investment and the Effect of Corruption: Some Empirical Evidence', 10(6) International Business Review, 687-700.
7. Zhao, John Hongxin, Seung H Kim, and Jianjun Du (2003), 'The Impact of Corruption and Transparency on Foreign Direct Investment: An Empirical Analysis', 43(1) Management International Review, 41-62.
8. Gupta, Sanjeev, Hamid Davoodi, and Rosa Alonso-Terme (1998), 'Does Corruption Affect Income Inequality and Poverty?', International Monetary Fund Working Paper, WP/98/76.

Вечтомова Ірина Ігорівна

ОНУ ім.І.І.Мечникова

Науковий керівник:

старший викладач **Рибаків І.В.**

ОЦІНКА ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОЛІЙНО-ЖИРОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі спостерігається динамічний розвиток олійно-жирової галузі України, зважаючи на її загальнонаціональну значимість, що росте. В сучасних умовах управління експортним потенціалом підприємств олійно-жирової галузі потребує подальшого дослідження, оскільки дана галузь є однією з найбільш бюджетотворюючих в структурі харчової індустрії економіки України.

Метою дослідження є оцінка та аналіз експортного потенціалу олійно-жирової галузі країни, визначення недоліків та окреслення перспектив її подальшого розвитку.

Якщо порівнювати Україну з іншими країнами світу, то Україна має найбільш сприятливий природний, людський, геополітичний і ресурсний потенціал для розвитку харчової промисловості, раціональне використання якого забезпечило б їй провідне місце на світовому й регіональних продовольчих ринках. Але ще 20 років тому олійнодобувна галузь переживала кризу, а завдяки введенню експортного мита, яке обмежувало вивезення соняшнику вдалося подолати цю кризу. В останні роки спостерігається тенденція до нехарчового використання рослинних олій (ріпакової, соєвої) на розвиток біодизельної промисловості, що призводить до перерозподілу в харчовому секторі та заміщення їх на соняшникову олію. Слід зазначити, що в Україні є такі агрохолдинги, як Bunge, Delta, Дельта Вилмар, які несуть внесок у потенціал олійно-жирового комплексу, впроваджуючи інновації та технології в олійно-жировій галузі.

Взагалі олійно-жирова промисловість – це складна галузь харчової індустрії, що складається з взаємопов'язаних виробництв олії, жирів, харчового масла, маргарину та реалізації продукції. Олійно-жирова промисловість у якості вихідної сировини використовує насіння масличних культур – соняшнику, льону, бавовнику, сої, гірчиці, арахісу, рапсу, коноплі тощо. Розвиток олійного виробництва суттєво впливає на розширення посівів олійних культур у сільському господарстві, підвищення їх врожайності, збільшення жирності насіння.

Олійно-жирова галузь України експортоорієнтована. В Україні споживаєть-

Табл.1.

Виробництво і урожайність насіння соняшнику в Україні з 2010-2015 рр.

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Валовий збір, тис. т	6772	8671	8387	11051	10134	11181
Урожайність, ц/га	15	18.4	16.5	21.7	19.4	21.6

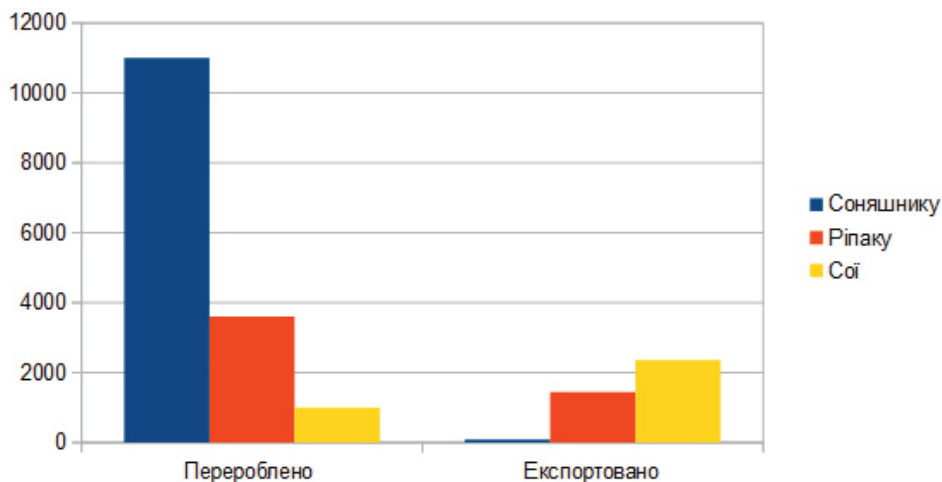

Рис. 1

Перероблено та експортовано олійних з урожаю 2015 року станом на 01.09.16, виходячи з виробництва олій [4].

ся всього 20% виробленої соняшникової олії, 80 % – поставляється на експорт. Це є унікальною особливістю українського ринку соняшникової олії. Україна є лідером з експорту соняшникової олії – 3,8млн. тонн або понад 50% від обсягів світового експорту соняшникової олії [1].

Виробництво насіння соняшнику в Україні має показники щодо зростання, а основною причиною росту виробництва насіння соняшникового є збільшення валового збору з 6772 тис.т. в 2010 р. до 11181 в 2015 р. (Табл.1) [2].

Основною причиною зростання посівів, таких олійних культур, як сої та ріпака також служить зовнішньоекономічний фактор, оскільки переважна кількість зібраного врожаю спрямовується не на переробку в середині держави, а відвантажуються на експорт, переважно до країн Європейського Союзу.

Згідно з політикою Європейського Союзу, щодо диверсифікації джерел постачання енергетичних ресурсів зумовила стрімкий розвиток у сфері альтернативної енергетики, що спричинило зростання попиту на енергетичні культури, а саме на ріпак та сою. В результаті Україна перетворилась на одного із найбільших постачальників рослинницької сировини для виробництва біопалива у ЄС [3].

Також треба зазначити, що відбувся бурхливий розвиток олійно-переробної галузі, щодо зростання внеску сільськогосподарських підприємств у валовому зборі насіння соняшнику. Тому, починаючи з 2007 р. внесок сільськогосподарських підприємств у валове виробництво соняшнику почав зростати і у 2015 р. досяг 85,5 %.

Ці дані свідчать, що рівень економічної ефективності виробництва соняшнику в підприємствах України досить високий, також те, що з урожаю 2015 року експортовано 1,44 млн.тонн насіння ріпаку або 83% від валового збору. При цьому, перероблено на олію 360 тис.тонн або 21% від валового збору. А також експортовано

2,36 млн. тонн бобів сої або 60% від валового збору та перероблено на олію 900 тис. тонн або 23% від валового збору.

Отже, виходячи з умов існування олійно-жирового комплексу виникає необхідність удосконалення існуючих та пошуку нових форм і методів державної підтримки олійно-жирової галузі з урахуванням передового світового досвіду. Конкуренція, яка склалась на зовнішньому ринку олійно-жирової продукції вимагає дотримання вимог щодо якості продукції, що експортується. Тому слід розробити відповідну нормативно-правову базу для здійснення контролю за якістю та безпечністю олійно-жирової продукції, дотримання вимог до виробництва та стану технологічної документації.

Список використаних джерел:

1. Асоціація “Укроліяпром” Об’єднання підприємств по виробництву і переробці рослинних олій та жирів – офіційний сайт – [Електронний ресурс]: Аналітична довідка про роботу олійно-жирового комплексу України у 2015/16 МР та прогноз на 2016/17 МР- Режим доступу: <http://www.ukroilprom.org.ua/?q=node/24> – Назва з екрана.
2. Державна служба статистики України – офіційний сайт [Електронний ресурс]: Рослинництво- Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> – Назва з екрана.
3. Топ-20 країн-імпортерів української соняшникової олії – офіційний сайт – [Електронний ресурс]: Топ 20 країн-імпортерів української соняшникової олії – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~5/0/all/2012/09/19/287846> – Назва з екрана.
4. Асоціація “Укроліяпром” Об’єднання підприємств по виробництву і переробці рослинних олій та жирів – офіційний сайт – [Електронний ресурс]: Загальна інформація- Режим доступу: <http://www.ukroilprom.org.ua/> – Назва з екрана.

СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Ключові слова: місцевий бюджет, децентралізація, скандинавська модель, латинська модель, ганноверська модель, фінансове вирівнювання, регіональний розвиток.

Актуальність. Становлення засад демократичного суспільства потребує збалансування загальнодержавних і місцевих повноважень влади, реформування місцевого самоврядування та їх власної фінансової бази, яка б створювала необхідні умови соціально-економічного розвитку. Важливе місце в системі фінансово-бюджетних взаємовідносин належить місцевим бюджетам, які, на жаль, не в змозі забезпечити їх фінансової самостійності. Досвід Європи – Польщі, Угорщини, Чехії, Словаччини, країн Балтії та інших, які здобули повну незалежність одночасно з Україною, свідчить про ефективність проведених бюджетних реформ, що дали можливість суттєво підвищити рівень їх соціально-економічного становища.

Метою роботи є узагальнення досвіду децентралізації місцевих бюджетів у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою та визначення шляхів удосконалення місцевих фінансів України.

Беручи до уваги основні критерії оцінки рівня фінансової децентралізації, знаходимо в доктрині опис трьох моделей фінансового забезпечення місцевого самоврядування:

Скандинавська модель, де місцеві податки складають від 10% до 20% ВВП і 20- 50% усіх податків. Серед країн, які можна віднести до цієї моделі – Швеція, Данія, Фінляндія.

Латинська модель, де обсяг місцевих податків сягає 4-6% ВВП і складає близько 20% усіх податків. Ці показники характерні для Італії, Франції, Іспанії.

Ганноверська модель, де місцеві податки сягають 1-2% ВВП і складають близько 4-5% усіх податків. Це властиво для Німеччини, Великої Британії, Нідерландів, Польщі [1, 125].

У багатьох країнах, що розвиваються (Індії, Філіппінах, Колумбії. Аргентині, Бразилії та ін.) неефективність центрального уряду в забезпеченні необхідного рівня державних послуг при значному бюджетному дефіциті і макроекономічній нестабільності актуалізували необхідність децентралізації функцій держави. Але місцеві органи влади виявилися нездатні адекватно вирішувати завдання, передані на їх рівень, що було викликано різними причинами (в основному відсутністю необхідних інституційних умов) і в цілому це призвело до дискретизації децентралізованого державного управління. Більш уважний аналіз проблем децентралізації в наданні гро-

мадських послуг показує, що, наприклад, в Аргентині та Бразилії є макроекономічні проблеми, пов'язані з загальною нестабільною соціально-економічною ситуацією, інфляційними процесами, практикою передачі повноважень без дохідних джерел і неефективним контролем за борговими зобов'язаннями на всіх рівнях бюджетної системи [2, 20].

У Центральній та Східній Європі в країнах з транзитивною економікою процес бюджетної децентралізації має безліч проблем і протиріч. Основним завданням у цих державах є відновлення економічного зростання при обов'язковому збереженні всієї системи соціальних гарантій в наданні суспільних благ. Наявна інформація дозволяє зробити висновок про те, що проведення бюджетної децентралізації в колишніх соціалістичних країнах ознаменувався певним прогресом, але ступінь досягнутої децентралізації істотно варіюється залежно від рівня розвитку національних систем, справедливості перерозподілу фінансових ресурсів, якості діалогу між центральним урядом і субнаціональними органами влади, від міцності політичного, економічного і фінансового становища самих територіальних утворень. Зокрема, більш помітні успіхи були зафіксовані в Угорщині, Польщі, Чехії та країнах Балтії, де послідовно і ефективно вирішувалися питання забезпечення реальної незалежності формування дохідної частини територіальних бюджетів.

Прогресивність децентралізації демонструють приклади федеративних держав з високим ступенем бюджетної децентралізації й стабільними макроекономічними показниками (Німеччина, Австрія, США, Канада). За оцінкою експертів, вони все більше наближаються до оптимального рівня збалансованості явищ «централізація – децентралізація». Фактори таких досягнень лежать, насамперед, у площині політично коректних, соціально та економічно виправданих правил і механізмів узгодженого розподілу повноважень і ресурсів за рівнями державно-територіального управління [3, 81].

Висновки. У свою чергу, дослідження практики фінансового вирівнювання різних країн свідчить, що досвід кожної з них є своєрідним, який не слід копіювати, а пристосовувати відповідно до умов і традицій певного суспільства. На підставі аналізу зарубіжного досвіду можна виділити основні напрями й пріоритети здійснення відповідних реформ для України: створення умов для ефективної, узгодженої та відповідальної діяльності всіх гілок влади, розмежування повноважень і збалансування відповідальності різних рівнів влади, а також обмеження втручання в ті сфери, в яких це виявляється недоцільним; існування системи органів влади, насамперед виконавчої, яка забезпечила б надання державою громадянам якісних і доступних послуг; реалізація виваженої регіональної політики, що забезпечила б рівномірність регіонального розвитку; розвиток інституту регіонального самоврядування, наділення його дієвими механізмами функціонування; населення регіону має набути статусу специфічної територіальної громади.

Список використаних джерел.

1. Рябоконь О.О. Децентралізація бюджетної системи України: міжнародний досвід та реалії / О.О. Рябоконь // Економічний вісник Донбасу. – 2015. – № 2 (40). – С. 124 – 127.

2. Дорош В.Ю. Європейські імперативи вирівнювання фінансових дисбалансів територій / В.Ю. Дорош // Економічний форум. – 2015. – № 2. – С. 17 – 27.
3. Демчак Р.Є. Формування моделей бюджетної децентралізації: досвід зарубіжних країн / Р.Є. Демчак // економічний форум. – 2015. – № 3. – С. 77 – 84.

Economy sectors of the economy

Klishina Yu.E.

associate Professor, candidate of economic sciences
Stavropol state agrarian university

Uglitskikh O.N.

associate Professor, candidate of economic sciences
Stavropol state agrarian university

DEVELOPMENT PROSPECTS OF LIFE INSURANCE PROGRAMS

Keywords: agriculture, crediting, state support, agricultural organizations

According to surveys, life insurance is gaining popularity among the population. Thanks to the state financial literacy programs, the increasing number of Russians life accept the fact that insurance is an effective protection against adverse situations and gives confidence in the future. In the past, the population acquired insurance policies only when necessary (for example, travel abroad) and as implementation of the contract terms (for example, bank credit registration).

Life insurance is focused not only on the future, but also has specific goals. First of all, insured person is assured to a certain extent on a case of a disease, death or other negative circumstance and he is sure his relatives will not remain without means of support. Life insurance makes possible not only division of probable risks with insurance company but also their full transfer to insurers. It means insurance company undertakes an obligation for rendering financial support to the citizen in that size and in those terms, which were directly specified in the contract. Thus, life insurance is nothing else as care of a family and relatives who will receive the stipulated financial support on a case of approach of an adverse insurance event.

There are also unfair insurers who try to avoid payments of financial support, but this business is risky as well as others. The most popular programs are life insurance from accident, cumulative insurance and mixed life insurance.

Referring to lifelong insurance, it has the following features – the sum of insurance premium is not lost, on the contrary, it is increased greatly and collects. Insurance company makes payments within this premium to authorized representatives on a case of adverse incident with the insurer. The policy owner can dissolve the contract at any time and receive all its cost only without investment income.

As practice shows, the population prefers cumulative insurance and accident insurance from all life insurance options. They have no clear and right idea of the mixed insurance. Given an analysis of world's best practices, it could be called the most effective type of life insurance because it combines advantages of cumulative and accident insurance. The mixed insurance assumes an opportunity to be insured for a certain term and at the same time it is possible to return the whole accumulation if insurer lived up to the end of the insurance period. In this case, he receives his assessed contributions in full in addition with profitability percent. If he does not live up to the end of the contribution period – his beneficiary will receive the insured sum.

The main advantage of the mixed insurance is convenience of its application to citizens of different ages as it helps to provide future to the children, to save up means for

purchase of a real property or to live comfortably on pension. In Russia the mixed insurance is not that popular though it has high prospect based on the European experience.

The main advantages of life insurance over others lies in the fact that policyholder receives payment anyway. If insured event after all comes – the sum of financial support can significantly exceed the sum of the paid insurance premiums in the contract. Generally, the sum of payments covers expenses connected with an insured event and insurer monetary accumulation support financially the family.

In the Russian Federation the segment of life insurance market developed in a specific way. In life insurance sector 46 insurers work, 5 of them do not sign new insurance contracts at all. The number of signed contracts is quite low because only 27 life insurers have the number of signed contracts exceeded 1000.

Concentration of the market amplifies every year and remains to the highest in comparison with other types of voluntary insurance, for example, the share of ten largest companies in awards makes up 88,42%, of twenty companies – 98,08%. The fifth part of all life insurance market belongs to foreign insurers.

However, for the last five years life insurance market dynamics is positive, nevertheless, the growth potential of this market segment due to credit life insurance comes to an end. For example, in 2013 awards grew by 60,5%, in 2014 – only 27,9%, in 2015 – approximately 20%.

As this segment of the market of insurance is rather risky, not all insurers are capable to keep in it. For example, in 2014 the license was revoked from OSZh “Russia” – the subsidiary OSAO “Russia” which abandoned the market previous year. The company is declared bankrupt. It means that the probability of receiving by the insured person cumulative insurance sums is minimum and for that moment company had over 25 thousand treaties in force. Certainly, similar cases exert impact on reputation of all segment in general.

In 2015 growth of life insurance market was slowed down almost twice. Similarly as last year, one of the most essential factors affecting the market remains reduction of crediting volumes and as a result decrease in purchasing power of the population. It means credit life insurance products prevail in the market. Furthermore, according to insurers the possibility of pension system reform, which is actively discussed in recent years, is also capable to influence on life insurance market.

What are the development forecasts of life insurance market? According to the vast majority of analysts, growth rate of life insurance market in a short-term outlook will continue to decrease. At the same time, 44% of respondents expect reduction of collected awards volume on average by 5%, and 56% of respondents made more optimistic assume that the market will grow on average by 6%.

Summing up the results of a development tendency of life insurance in Russia, it should be noted the majority of reasons, which constrain successful development of this insurance market segment, is connected with an economic and political situation in the country. Elimination of these reasons and successful development of life insurance in Russia is possible only at combination of efforts of the state and insurance companies.

List of references

1. Borovinskih V. A. determination of the optimal size of loan to agricultural organizations // Bulletin of Krasnoyarsk state agrarian University. 2011. №. 7. P. 34-38.

2. Burykh E.S. Methodological approaches to the definition of investment credit agricultural enterprises // Herald of AIC of Stavropol. 2011. № 3. P. 64-68.
3. Zakshevskiy V. G., Cherednikova A.O., Dolgacheva T.S. Monitoring agricultural lending mechanism // AIC: Economics & Management. 2014. № 3. P. 77-84.
4. Sokolitsyna N.A. Investigation of the effect of the credit rate on profits of an enterprise // Herald of the Krasnoyarsk State Agrarian University. 2014. № 4. P. 49-54.
5. The official website of the Ministry of Agriculture of the Russian Federation [the Electronic resource], access mode: <http://www.mcx.ru>

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ МОЛОДІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ІСНУЮЧОЇ СИСТЕМИ

Ключові слова: професія, профорієнтація, соціально-професійна орієнтація, розповсюдження, профконсультація, діяльність, активність, кваліфікація.

Кожному громадянину нашої країни надано право на вибір професії, рід занять і роботи. Однак це право, як показує практика, інколи дуже важко реалізувати – не вистачає знань про самі професії, тих вимог, які вони пред'являють до особистості працюючого, і умінь оцінити власні здібності, виявити свої інтереси та схильності.

Актуальність проблеми профорієнтації як суспільної проблеми проявляється в необхідності подолання протиріччя між об'єктивно існуючими потребами суспільства в збалансованій структурі кадрів і неадекватно цього склалися суб'єктивними професійними спрямуваннями молоді. Тобто за своїм призначенням система профорієнтації повинна зробити істотний вплив на раціональний розподіл трудових ресурсів, вибір життєвого шляху молоддю, адаптацію її до професії.

Соціальна функція професійної орієнтації передбачає процес засвоєння школярами певної системи знань, норм, цінностей, що дозволяють їм здійснювати свою соціально-професійну діяльність. Тому професійну орієнтацію учнів необхідно розглядати насамперед з позицій соціального замовлення суспільства.

Початок профорієнтації нерідко відносять до 1908 р. – до моменту відкриття першого профконсультаційного бюро в м. Бостоні (США). Однак згідно з іншою точкою зору профорієнтація з'явилася набагато раніше, у далекій давнині. Виникла профорієнтація з потреб розвитку людського суспільства, а тому вона, як і суспільство, має свою історію й передісторію.

Історія появи деяких елементів оцінки профпридатності людини йде в глибину століть. Це відноситься в основному до діагностики знань, умінь і здібностей. Уже в середині III тисячоріччя до н.е. у Прадавньому Вавілоні проводили дослідження випускників шкіл, що готовили переписувачів. Завдяки великим знанням, поширеними на той час, професійно підготовлений переписувач був центральною фігурою месопотамської цивілізації; він умів вимірювати поля, ділити майно, співати, грати на музичних інструментах.

В III тисячолітті до н.е. у Китаї існувала широко розповсюджена посада й професія урядового чиновника. Відповідно й тут з'явилися перші елементи профвідбору на цю посаду.

Інші приклади дає нам прадавня історія Спарти, Афін, Рима. У Спарті була створена й успішно здійснювалася система виховання воїнів, у Римі – система відбору й навчання гладіаторів. Саме в цей час визначилася практична потреба в залученні робочої сили, її навчанні й розподілі на різні трудові операції відповідно до індивідуальних відмінностей і здібностей людей.

В 1908 році професор Гарвардського університету Філ Парсонс заснував у Бостоні (США) «Бюро орієнтації» для надання допомоги школярам у визначенні їхнього життєвого шляху. Діяльність цього бюро і прийнято вважати початком «профорієнтаційного руху». Потім аналогічне бюро було засновано в Нью-Йорку. У його завдання входило вивчення вимог, запропонованих до людини різними професіями, більше детальне знання здібностей школярів. Бюро свою роботу вело в повному контакті зі шкільними вчителями, користуючись тестами й анкетами. Досвід цих бюро став широко поширюватися в США.

Якими б видатними задатками не володіла людина, але якщо вона не буде розвивати їх, то ніколи не досягне значних успіхів. Видатний винахідник Т. Едісон якось сказав: «Геній це на один відсоток натхнення, а на дев'яносто дев'ять відсотків праця».

Отже, профорієнтація – це «науково обґрунтована система підготовки молоді до вільного й самостійного вибору професії, покликана враховувати як індивідуальні особливості кожної особистості, так і необхідність повноцінного розподілу трудових ресурсів в інтересах суспільства» Профорієнтація повинна являти собою єдність практики й міждисциплінарної теорії.

Важливий компонент теорії профорієнтації – відповідні закономірності. Пошук їх служить загальною метою наукової діяльності. Пізнання закономірностей – це, в остаточному підсумку, те найголовніше, заради чого звичайно й відбуваються наукові дослідження. Знайдені закономірності звичайно виражаються за допомогою понятійного апарата й специфічної мови науки, яка відрізняється більшою точністю, виразністю, більшими можливостями стикування профорієнтації з поняттями інших наук, і в тому числі й з математикою.

Можна виділити наступні завдання профорієнтації:

- розробка і реалізація системи інформації про професії і народне господарство;
- створення системи самопізнання;
- забезпечення професійною консультацією;
- створення умов для здійснення перевірки своїх професійних намірів;
- створення системи підготовки профорієнтаторів (профорієнтологів).

Можна виділити наступні основні недоліки організації профорієнтаційної роботи:

- відсутність спеціалістів-профорієнтологів у штатах загальноосвітніх шкіл та інших навчальних закладів;
- недостатня профорієнтаційна підготовка педагогічних працівників;
- низький рівень відповідного матеріально-технічного та інформаційно-методичного забезпечення;
- відсутність чіткої взаємодії різних учасників профорієнтаційного процесу (органів працевлаштування, народної освіти, охорони здоров'я та ін.);
- профорієнтація, по суті, так і не стала складовою частиною навчально-виховного процесу в школі;

- профорієнтаційні заходи, як правило, розраховані на середнього учня, відсутній індивідуальний, диференційований підхід до особистості;
- використовуються, головним чином, словесні, декларативні методи, без надання можливості кожному спробувати себе в різних видах діяльності;
- низький рівень інформації про потреби суспільства в кадрах.

Недоліки існуючої системи професійної інформації. Аналіз досвіду роботи навчальних закладів дозволяє зробити висновок, що в процесі переходу від навчальної до трудової діяльності молоді не вистачає інформації про:

- сучасний характер взаємовідносин між працівниками та підприємцями різних форм власності;
- нормативно-правові основи трудової діяльності в умовах перехідного періоду та становлення ринкової економіки;
- зміст і характер трудового середовища в різних професійно-кваліфікаційних групах;
- відносини, цінності та загальні соціологічні фактори, що визначають характер трудових відносин в умовах конкретного регіону;
- порівняльні дані про доходи та рівень вартості життя представників різних професійно-кваліфікаційних груп у різних економіко-географічних регіонах;
- рівень необхідної професійної підготовки для працевлаштування та наступної трудової кар'єри по окремих професіях;
- особистісні якості, рівень їх розвитку, необхідний для оволодіння конкретною професією;
- особливості організації навчально-виховного процесу в професійних навчальних закладах різних типів;
- можливості одержання фінансової підтримки для здобуття професійної підготовки.

Таким чином, основними характерними труднощами профорієнтаційної роботи в школі є відсутність єдиної наукової системи профорієнтаційної роботи у школі, сучасної науково-методичної літератури із даної проблеми; застарілі підходи в організації роботи; слабка матеріально-технічна база шкіл; втрата інтересу та довіри до профорієнтаційних заходів з боку батьків та учнів; низький рівень знань з основ профорієнтаційної роботи у школі психологів і педагогів, відсутність педвузів, які б готували спеціалістів-профорієнтологів для школи.

Література:

1. Закатнов Д. Професійне самовизначення старшокласників: методичний посібник / Дмитро Закатнов. – К.: КНЕУ, 2003. – 96 с.
2. Закатнов Д. Технології активізації професійного самовизначення старшокласників: Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету/ Дмитро Закатнов//Педагогіка. – 2001. – No 6. – С. 99–104
3. www.psy-files.ru/2007/07/19/tipologicheskij_oprosnik_dzh_kholland.html
4. Воробьева А.М. Модели продвижения образовательных услуг в системе интернет-маркетинга//Журнал СевКавГТИ. 2012. Вып. 12. С. 5762.

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА: СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ ТА ФУНКЦІЇ

Ключові слова: культура, корпоративна культура, принципи корпоративної культури, функції корпоративної культури.

У широкому розумінні семантику терміну «культура» можна розглядати як комплекс первинних вірувань, форм соціальної та певною мірою економічної взаємодії людей і характерних матеріально-побутових особливостей. Сам термін «культура» походить від латинського слова «cultus» і означає поклоніння божеству. Кожне підприємство має власну корпоративну культуру, якій притаманний певний рівень розвитку. Тобто корпоративна культура – об'єктивна реальність сучасного розвитку бізнесу, особливо підприємств корпоративного типу. У той же час, за переконанням Р. Гелегера, «сила впливу основних культурних цінностей величезна, і вони можуть бути змінені лише в результаті спільної згоди та великих зусиль. Вони зберігаються і відтворюються, навіть якщо компанії доростають до міжнародних масштабів, коли на них працюють тисячі людей, які проживають в усьому світі. Саме такі ключові культурні цінності і є тим, що можна назвати «душею організації». Е. Шейн характеризує корпоративну культуру як «сукупність основних положень, сформованих самостійно, засвоєних або розроблених певною групою в міру того, як вона навчається вирішувати проблеми адаптації до зовнішнього середовища та внутрішньої інтеграції, які виявилися достатньо ефективними, щоб вважатися цінними, а тому передаватися новим членам у ролі правильного способу прийняття, мислення та ставлення до конкретних проблем» [1].

Останнім часом питання корпоративної культури, особливо у великих організаціях, дедалі більше привертає увагу теоретиків та практиків управління. Воно відносно нове й недостатньо висвітлене з наукової точки зору як у нашій країні, так і за кордоном.

Корпоративну культуру як економічне поняття та важливого чинника управління персоналом у своїх наукових працях розглядали такі вітчизняні та зарубіжні вчені та науковці, як: Т. Алпеева, Б. Гаєвський, Ю. Давидов, Ю. Красовський, Ю. Палева, С. Рей, О. Грішнова, І. Мажура, Т. Кицак, І. Петрова, М. Коул, та ін. [2].

Принципи корпоративної культури – це базові вихідні положення, які забезпечують її формування та розвиток. Дотримання підприємством принципів корпоративної культури впливає на подальший її стан, ефективність прийняття управлінських рішень, результативність діяльності працівників [3].

Принципи корпоративної культури відображають вихідні засади, положення з ефективного управління персоналом [3].

Кожне підприємство може самостійно розробляти принципи корпоративної культури, проте їх необхідно розділити на загальні та спеціальні.

Є такі загальні принципи корпоративної культури:

1. Принцип соціально-економічного та інтелектуального розвитку. Корпоративна культура повинна орієнтуватись на забезпечення економічного достатку, соціального та інтелектуального розвитку усіх працівників.

2. Принцип всеохопленості та системності передбачає формування та розвиток корпоративної культури з позиції охоплення нею усіх працівників, явищ, елементів та процесів, що забезпечують діяльність підприємства.

3. Принцип вимірності та корисності. Корпоративна культура повинна виконувати функцію корисності як для людей, так і для підприємства.

4. Принцип відкритості та постійного удосконалення передбачає орієнтацію корпоративної культури на удосконалення та стабільний розвиток. Корпоративна культура повинна бути відкритою, постійно вдосконалюватись, прагнути до нових досягнень.

5. Принцип координації полягає у тому, що корпоративна культура першочергово повинна забезпечувати порядок у роботі підприємства та координувати поведінку людей на підприємстві, а також поза його межами.

6. Принцип обов'язковості. Керівництво компанії має право здійснювати контролювання за дотриманням норм і правил корпоративної культури.

7. Принцип винагороди. Корпоративна культура повинна забезпечити однакову та справедливую винагороду працівникам, що дотримуються її норм.

8. Принцип відповідності чинному законодавству. Підприємство самостійно визначає норми та правила корпоративної культури, систему винагород за їх дотримання, механізм здійснення контролю за їх дотриманням, моделі розвитку корпоративної культури, проте відповідно до вимог законодавства, такі дії можна здійснювати лише на підставі чинних законодавчих та нормативно-правових актів та не суперечити їм [3].

Завданнями корпоративної культури є:

Прийняття до навколишнього середовища;

Створення єдності організаційного середовища шляхом інтеграції членів організації.

Функціями корпоративної культури є:

- створення і забезпечення духовних цінностей;
- оцінка персоналу відповідно до прийнятих норм. Так оцінюється працівники, визначаються їхні позитивні і негативні дії, прогресивне і непрогресивне ставлення до організації;
- розробка корпоративних норм і включення їх до нормативних положень (посадових інструкцій, а також моніторинг їх дотримання);
- навчання і надання персоналу нових знань;
- участь персоналу у визначенні сенсу життя, сенсу власної праці і соціальної місії;
- забезпечення взаєморозуміння персоналу та його взаємодія;
- збереження і накопичення досвіду людських відносин в організації.

Виконуючи названі функції, культура може мати позитивний і негативний характер [4].

Корпоративна культура це той найпотужніший організаційний ресурс, вправне вживання якого може стати заставою успішного розвитку організації. Знання й уміння використовувати увесь широкий діапазон важелів формування, підтримки та розвитку корпоративної культури, володіння методикою оцінювання впливу корпоративної культури на діяльність організації та регулярне її проведення [5].

Отже, можна зробити висновок, що культура організації – це сукупність прийнятих на даному підприємстві норм і правил поведінки по відношенню до клієнтів і партнерів, а також культура міжособових стосунків на підприємстві і саме від неї залежить ефективність діяльності організації, стан міжособистісних стосунків в ній та сформований імідж.

Література

1. Volyanska-Savchuk Lesya Victorivna. Role of corporative culture in the system of personnel management in enterprise // Scientific Journal «European Applied Sciences» – Germany, № 9, 2015, pp. 74-76.
2. Аніщенко В. О. Роль корпоративної культури у прийнятті управлінських рішень. – Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 3. – С. 64-71.
3. Бала О.І., Мукан О.В., Бала Р.Д. Принципи корпоративної культури підприємств: сутність та види. – 2010. – №682. – С. 11-15.
4. Хаєт Г.Л. Корпоративна культура. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 423 с.
5. Трансформація корпоративної культури машинобудівних підприємств [Електронний ресурс] / Л.В. Волянська-Савчук // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 6 (16). – С. 50-56. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n6.html>

Okulicz-Kozaryn Walery

Dr.hab, MBA, Profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

Psiuk Zuzanna, Sitek Martyna

Studentki, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

ОЦЕНКА РАБОТЫ ОРГАНОВ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ ПОЛЬШИ КАК ИСТОЧНИКА ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА

Ключевые слова: экономический рост, местное самоуправление, ключевые компетенции работников

Цель исследования: оценить, как источник экономического роста, качество работы сотрудников органов местного самоуправления в Польше через реальный уровень проявления ключевых компетенций.

Методы исследования

Основными методами исследования были анкетирование и статистическая обработка анкет. На данном этапе (май – ноябрь 2016 г.), в анкетировании приняли участие студенты очной и заочной форм обучения специальности «Менеджмент» Академии Яна Длугоша в Ченстохове (РП):

- менеджмент, заочная форма – 15 чел.;

- менеджмент, очная форма – 13 чел.

Таким образом, были охвачены две важные профессиональные группы:

- работники системы управления, которые имеют опыт работы в управлении и могут сравнить условия управления в реальном бизнесе с условиями работы органов местного самоуправления;

- студенты специальности «менеджмент», которые имеют базовое представление о стандартах управления в целом и могут сравнить работу органов местного самоуправления с этими стандартами.

Все респонденты посетили органы местного самоуправления в окрестностях города Ченстохова (Польша) и имели контакт с одним из сотрудников. Речь идет о сотрудниках, которые работают в контакте с посетителями, которые должны быстро и качественно решать проблемы посетителей. Предварительно были подготовлены «проблемы», требующие решения. После контакта и решения проблемы, респонденты ставили в анкете оценку уровню проявления реальных компетенций этого сотрудника органа местного самоуправления.

Методика подготовки и проведения анкетирования, а также статистической обработки его результатов опубликованы в источниках [1-3]. Именно использованные методы статистической обработки, позволяют считать полученные результаты сильным научным фактом.

Результаты

В табл. 1 приведены средние временные затраты респондента для решения проблемы в органе местного самоуправления.

Таблица 1

Затраты времени на решение проблемы респондента

№	Показатель	M_x	δ_x
1	Время ожидания, мин	18	10,232
2	Время контакта респондента с сотрудником, мин	12	3,278

Как видно из табл. 1, среднее время решения проблемы равно 30 мин. С позиций тайм-менеджмента, работа органов местного самоуправления не является эффективной: время ожидания превышает время контакта.

Далее респонденты определяли уровень (от 0 до 100%) компетенций работника местного самоуправления методом экспертной оценки, разделив их на три группы в соответствии с образовательными стандартами ЕС [4]:

- персональные;
- социальные;
- знания и умения в профессиональной сфере.

В нашем случае, произвольно принято решение, что уровень проявления компетенции более 80% можно считать достаточным. На этой основе, в табл. 2-4 жирным шрифтом выделены уровни проявления компетенций, стоящие выше 80 % с точки зрения респондентов.

Результаты обработки персональных компетенций приведены в табл. 2.

Таблица

2

Персональные компетенции

№ пп	Компетенции	Значение у заочных			Значение у очных		
		M_x	δ_{x-1}	Рей- тинг	M_x	δ_{x-1}	Рей- тинг
1	Любовь к управленческой деятельности	0	0	11-12	34,2	33,8	12
2	Внимательность	66,0	13,6	8	93,3	11,8	1
3	Память	74,7	14,5	7	76,7	17,0	7
4	Логика	84,0	12,5	5-6	77,5	20,5	6
5	Творческие способности	1,3	4,9	10	48,3	30,5	10
6	Лидерские качества	0	0	11-12	42,5	30,0	11
7	Честность	98,0	7,5	2	81,7	21,1	5
8	Ответственность	84,0	16,7	5-6	85,0	21,8	4
9	Самостоятельность	87,0	9,9	4	92,5	7,2	2
10	Стрессустойчивость	87,3	18,1	3	72,5	26,8	8
11	Справедливость	99,3	2,5	1	66,7	28,7	9
12	Коммуникабельность	57,3	9,9	9	92,5	14,2	3

Результаты обработки социальных компетенций приведены в табл. 3.

Таблица 3

Социальные компетенции

№ пп	Компетенции	Значение у заочных			Значение у очных		
		M_x	δ_{x-1}	Рей- тинг	M_x	δ_{x-1}	Рей- тинг
1	Умение распределять время	66,7	11,9	10	77,5	22,0	9
2	Умение работать по плану	69,3	13,9	9	79,2	16,6	8
3	Умение слушать и слышать	72,7	13,9	7	90,8	13,9	3
4	Умение выделять главное	80,0	10,9	5	85,8	6,4	5
5	Умение быстро находить и обрабатывать информацию	79,3	15,3	6	85,0	13,8	6
6	Умение чётко излагать мысли	84,7	18,2	4	89,1	9,5	4
7	Умение организовать рабочее место	71,3	15,4	8	85,0	19,4	7
8	Умение обеспечить процесс ресурсами	85,3	8,1	3	59,2	28,4	10
9	Умение выполнить поставленную задачу в срок	94,7	14,1	1	92,5	10,9	1
10	Умение доводить начатое до конца	93,3	17,0	2	92,5	12,3	2

Результаты обработки компетенций «знания и умения в профессиональной сфере» приведены в табл. 4.

Таблица 4

Компетенции «знания и умения в профессиональной сфере»

№ пп	Компетенции	Значение у заочных			Значение у очных		
		M_x	δ_{x-1}	Рейтинг	M_x	δ_{x-1}	Рей- тинг
1	Знания теории управ- ления	42,0	14,7	3	39,2	30,9	11
2	Знания общей педаго- гики	0	0	6-11	42,5	30,0	10
3	Знания общей психо- логии	18,7	15,00	4	43,3	22,1	7
4	Знания теории мотива- ции	0	0	6-11	43,3	29,3	8
5	Знания в области экономики	0	0	6-11	53,3	17,5	5
6	Знания в области мар- кетинга	0	0	6-11	50,0	29,4	6
7	Знание теории иннова- ции	0	0	6-11	43,3	29,8	9
8	Знания законов	93,3	11,9	1	74,1	23,9	2
9	Владение иностранным языком	8	20,7	5	64,5	32,6	4
10	Общая эрудиция	0	0	6-11	72,5	17,9	3
11	Знания по предмету, который он ведёт	92,0	13,8	2	94,1	4,9	1

Данные табл. 2-4 показывают, что, в целом, оценки сотрудников системы управления и студентов специальности «Менеджмент» различаются. Однако, проверка статистических гипотез непараметрическими методами [1, с. 24-27] показала, что, при уровне значимости 5%, оценки сотрудников и оценки студентов не имеют статистически значимых различий и могут быть объяснены случайными отклонениями.

Уровни проявления компетенций для двух групп респондентов:

- в группе персональных компетенций совпадают в трех случаях (Честность, Ответственность, Самостоятельность);

- в группе социальных компетенций совпадают в трех случаях (Умение выполнить поставленную задачу в срок, Умение доводить начатое до конца, Умение чётко излагать мысли);

- в группе знаний и умений в профессиональной сфере совпадают в одном случае (Знания по предмету, который он ведёт).

Заклучение

1. В нашем исследовании, с позиций тайм-менеджмента, работа органов местного самоуправления Польши не является эффективной.

2. При уровне значимости 5%, оценки двух групп респондентов не имеют статистически значимых различий.

3. Две группы респондентов одинаково высоко оценили лишь семь компетенций: Ответственность; Самостоятельность; Честность; Умение выполнить поставленную задачу в срок; Умение доводить начатое до конца; Умение чётко излагать мысли; Знания по предмету, который ведёт сотрудник органа местного самоуправления Польши.

Это составляет 21,21% от тридцати трех компетенций и не позволяет с уверенностью дать положительную оценку качеству работы сотрудников органов местного самоуправления в Польше через реальный уровень проявления ключевых компетенций.

4. На основе тайм-менеджмента и статистического анализа выглядит не обоснованным считать работу сотрудников органов местного самоуправления сильным источником экономического роста Польши.

Список использованных источников:

1. BUS_9641_Business_Statistics_5M. Masters of Business Administration. - NY, Kingston University, 2009. – 106 p.
2. Окулич-Казарин В.П. Обработка массивов информации / Ключевые компетенции директора школы – как фактор повышения качества образования: Сборник итоговых материалов Первого Международного научно-практического заочного семинара. - М.: МПГУ, 2012.
3. Г.К. Селевко. Научи себя учиться, <http://www.selevko.net/2nauchi.php> (20.03.2016)
4. Карта предмета, <http://www.ajd.czest.pl> (01.03.2016)

